

*Załącznik do Uchwały Nr XXV/207/21
Rady Miasta i Gminy Czerniejewo
z dnia 27 stycznia 2021r.*

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2025

Styczeń, 2021

Spis treści

I. Wstęp.....	s. 3
II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie.....	s. 4
1. Definicja przemocy, jej rodzaje, formy i cykle.....	s. 5
2. Podstawy prawne Programu.....	s. 9
III. Cel główny i cele szczegółowe Programu.....	s. 10
IV. Adresaci Programu.....	s. 12
V. Monitoring i ewaluacja.....	s. 13
VI. Bibliografia.....	s. 14

I. Wstęp

Rodzina – słowo to jest w powszechnym użyciu przez każdego człowieka i mogłoby się zdawać, że wiemy doskonale, co ono oznacza. Ale czy na pewno? Jak można zdefiniować rodzinę i czy w ogóle można mówić o jednej uniwersalnej definicji?

Według najprostszej definicji rodzina to nic innego, jak grupa osób, która jest ze sobą powiązana, najczęściej poprzez pokrewieństwo, ale też i powinowactwo czy wspólne zamieszkanie. Według socjologów jest to także jedna z najbardziej elementarnych komórek społecznych, na których opiera się całe społeczeństwo. Pojęcie to zresztą stało się mocno medialne i jest bardzo chętnie powtarzane przez wszystkich i odmieniane przez wszystkie przypadki. Według jednych definicji to podstawowa grupa społeczna, według innych, rodzina to system, który należy rozpatrywać całościowo.

Obecnie przytacza się także definicję rodziny, jako duchowe zjednoczenie grupy osób skupionych wokół jednego ogniska domowego i okazujący sobie wzajemnie troskę, opiekę na podstawie wiary w rzeczywistą lub domniemaną łączność biologiczną. Według Kościoła rodzina to związek małżeński kobiety i mężczyzny oraz ich dzieci.

Rodzina w warunkach każdego społeczeństwa stanowi podstawową i wszechstronną formę życia społecznego, zaspokajającą podstawowe potrzeby ludzkie. Rodzina odgrywa ogromną rolę w życiu człowieka gdyż kształtuje osobowość, poglądy i system wartości. Więzy łączące jej członków powinny być trwałe i opierać się na wzajemnym zaufaniu i poczuciu bezpieczeństwa. Jednak w chwili obecnej polskiej rodzinie przypadło funkcjonować w bardzo trudnym czasie została zachwiana hierarchia wartości oraz rozluźnieniu uległy normy etyczne, a także więzi emocjonalne między jej członkami.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

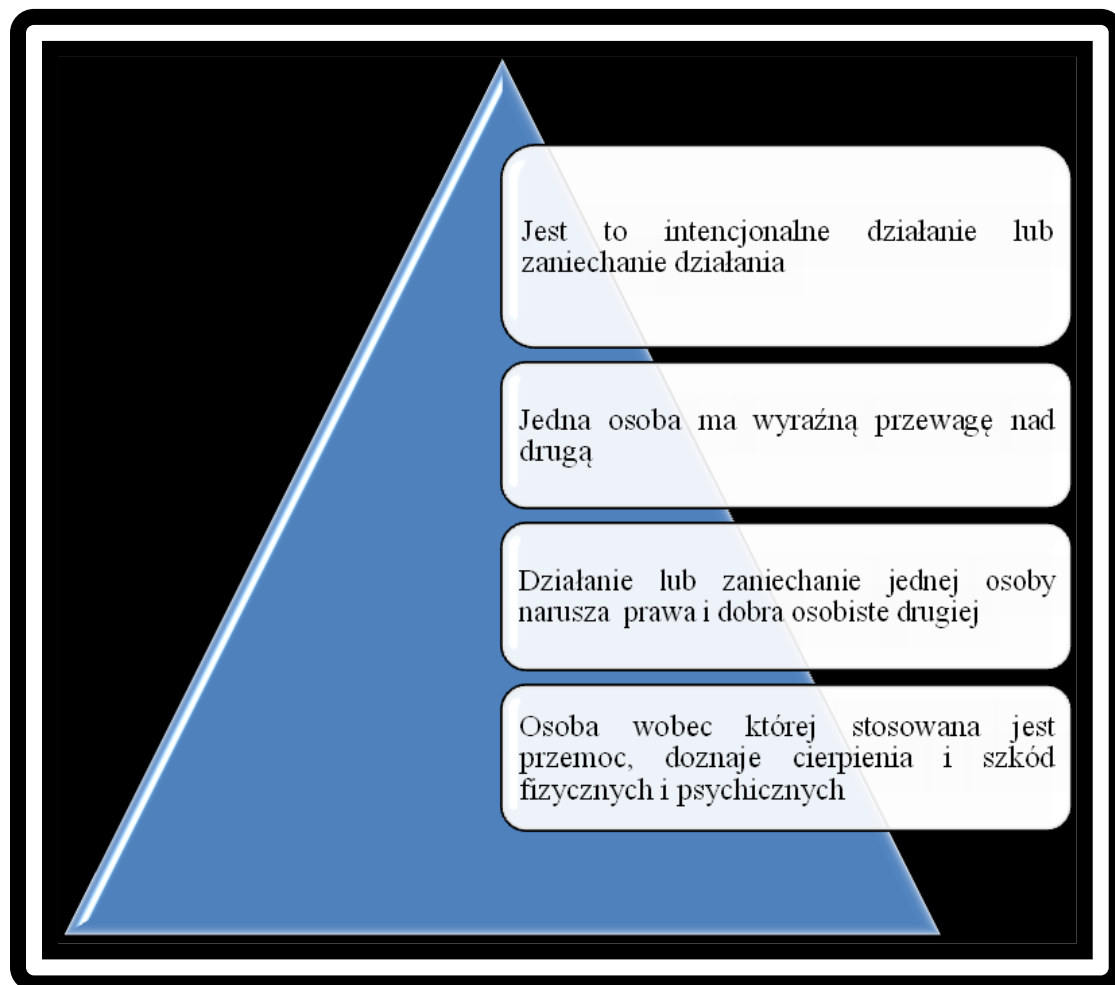
Ze zjawiskiem przemocy możemy zetknąć się w różnych miejscach. Często dowiadujemy się o aktach przemocy w domach, w szkołach, na ulicy i wielu innych miejscach. Coraz głośniejsze mówi się o przemocy wśród nieletnich, o przemocy w rodzinach, o przemocy wobec dzieci. Zjawisko to ma, więc charakter interdyscyplinarny i leży ono w kręgu zainteresowania przedstawicieli różnych środowisk: pracowników socjalnych, policjantów, asystentów rodziny, psychologów, socjologów, prawników, innych. Rodzina winna być przecież opoką, schronieniem i wzorem. Zwłaszcza dla jej najmłodszych członków, którzy z własnego domu rodzinnego wynoszą wzorce na swoje dalsze życie. Dzieci w takich sytuacjach cierpią najbardziej. Nie tylko, dlatego, że same są często ofiarami przemocy, ale także, dlatego, że przemoc, której doświadczyły lub widziały, zostawia w ich psychice trwałe ślady. Niestety, współcześnie dość często mówi się o wielu problemach i kryzysach w rodzinie dotyczących różnych form jej dysfunkcji. Łagodne dysfunkcje nie dyskredytują jeszcze rodziny, jeśli dysfunkcjonalność przekracza określone granice, zaczynają się poważne problemy emocjonalne, uzależnienia, współuzależnienia, zachowania autodestrukcyjne, zaburzenia osobowości oraz przemoc. Przyczyny stosowania przemocy mogą być różne. Mogą one wynikać z braku więzi emocjonalnych i brutalności w domu rodzinnym a także z frustracji, stresu, z zaburzeń psychicznych, z uzależnienia a także z ubóstwa. Ponadto przyczyn tego zjawiska można także dopatrywać się w tradycjach, zwyczajach i przekonaniach funkcjonujących w naszym społeczeństwie. Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do ujawnienia w związku z tym, że osoby doświadczające przemocy boją się, wstydzą, często nie wierzą w skuteczność pomocy. Nie bez znaczenia jest fakt, że „ofiary” i „sprawcę” łączą bliskie więzi rodzinne i emocjonalne. Przemoc w rodzinie inaczej zwana przemocą domową może być przyczyną poważnych szkód osobistych, społecznych i zdrowotnych. Zjawisko przemocy w rodzinie, ze względu na swoją złożoność, zasługuje na miano problemu interdyscyplinarnego i wymaga międzysektorowej ciągłej współpracy wielu instytucji i organizacji pośrednio lub bezpośrednio związanych z problematyką przemocy w rodzinie. Tylko podejmowanie wspólnych, systematycznych i ciągłych działań może w sposób skuteczny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie. Gmina Czerniejewo podejmuje działania na rzecz

przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jednym z takich działań było powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego, w ramach którego funkcjonują grupy robocze. Pracownicy socjalni, policjanci, nauczyciele, kuratorzy, pracownicy ochrony zdrowia, pedagodzy szkolni i psycholodzy odbywają szkolenia podnoszące kwalifikacje osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy. Pomimo licznych działań w dalszym ciągu zjawisko przemocy w rodzinie stanowi jeden z trudniejszych do rozwiązania problemów społecznych. Konieczne jest, zatem w dalszym ciągu systematyczne podnoszenie standardu usług adresowanych do osób doświadczających przemocy w rodzinie jak i stosujących przemoc. Również wskazana jest dalsza pomoc odpowiednich służb do realizacji profesjonalnych działań z zakresu przeciwdziałania temu zjawisku, a także działania w kierunku skutecznego pomagania osobom z obu tych grup. Ważna jest też stała edukacja społeczeństwa, mająca na celu zmianę świadomości w kwestii negatywnych i szkodliwych stereotypów na temat stosowania przemocy, jak też roli kobiety i mężczyzny w życiu rodzinnym i społecznym. W miarę potrzeb i zmiany sytuacji społecznej zadania i cele programu mogą ulec zmianom i udoskonaleniom. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie ma na celu ograniczenie na terenie gminy Czerniejewo skali problemu przemocy, zaś cele szczegółowe odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

1. Definicja przemocy, jej rodzaje, formy i cykle

Przemoc „to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.”

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

Formy przemocy:

Przemoc fizyczna - np. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni lub innych niebezpiecznych narzędzi, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, wyrzucanie z samochodu, gaszenie papierosa na osobie, nieudzielanie koniecznej pomocy

Przemoc psychiczna - np. wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa,

ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie bezprawnych gróźb np. zabiję cię, szantażowanie zabójstwem, przekonywanie o swojej bezkarności.

Przemoc seksualna - definiowana jest, jako „wymuszanie kontaktów o charakterze seksualnym wbrew woli danej osoby, a także kontynuowanie aktywności seksualnej bez jej zgody, gdy nie jest w pełni świadoma lub gdy obawia się odmówić.⁴

Przemoc ekonomiczna - np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb członków rodziny.

Zaniedbywanie - niezaspokajanie podstawowych potrzeb egzystencjalnych oraz świadome nieudzielanie pomocy w sytuacjach trudnych, w potrzebie. Przejawia się w niedostarczaniu odpowiedniej ilości pożywienia, braku dbałości o higienę, niezapewnieniu odpowiedniego ubioru, w braku dbałości o zdrowie, itp.

Przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Zazwyczaj, jeżeli ktoś raz dopuścił się przemocy wobec bliskich osób, może zastosować ją po raz kolejny. Osoby zajmujące się zawodowo przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie obserwują, że przemoc kształtuje się w oparciu o charakterystyczny schemat, który określa się mianem cyklu przemocy. Amerykańska psycholog Leonora E. Walker badając kobiety doznające przemocy w rodzinie opisała pewne cyklicznie pojawiające się w ich związkach zdarzenia.

Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy:

1. Faza narastającego napięcia - jest to pierwsza faza, w której z różnych przyczyn dochodzi do stopniowego wzrostu napięcia, wszyscy domownicy wyczuwają, że zaczyna się dziać coś złego, przyczynami napięcia są często blahostki, drobne nieporozumienia. Osoba stosująca przemoc jest stale poirytowana natomiast osoba doznająca przemocy obarcza siebie winą i stara się uniknąć awantury

2. Faza ostrej przemocy – jest to druga faza, w której napięcie prowadzi do wybuchu gniewu i rozładowania agresji. Partner staje się gwałtowny, wpada w szal, jakiś drobiazg wywołuje awanturę. Następuje eksplozja uczuć. Osoba doświadczająca przemocy może doznać obrażeń zagrażających jej zdrowiu i życiu. W tej fazie, ofiary decydują się wzywać pomocy, złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa.

3. Faza miodowego miesiąca – jest to trzecia faza, w której osoba stosująca przemoc zachowuje się wobec ofiary jak w okresie narzeczeństwa, wyraża skruchę, składa obietnice, obiecuje poprawę „Sprawca” jest czuły, troskliwy, zapewnia o swojej miłości, mężczyzna na nowo uwodzi ofiarę. Przeprasinyom często towarzyszą lzy i prezenty. W tej sytuacji osoba doznająca przemocy często czuje się odpowiedzialna za to, co się stało i postanawia dać sprawcy „drugą szansę”. Ulegają złudzeniu, że złe traktowanie się już nie powtórzy. W tym czasie ofiary zaczynają usprawiedliwiać zachowanie sprawcy, bronią go – biorąc winę na siebie. Faza miodowego miesiąca zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Niestety faza miodowego miesiąca nie trwa długo. Po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy się powtarza. Z biegiem czasu przemoc staje się coraz gwałtowniejsza, dotkliwsza.

W celu efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym tworzy się **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Czerniejewo na lata 2021 – 2025**, zwany dalej Programem. Główną intencją Programu jest realizacja zadań gminnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – szczególnie poprzez promowanie oddziaływań profilaktycznych, wsparcie ofiar przemocy na każdym etapie ich powrotu do normalnego życia, jak również pracy ze sprawcą przemocy.

2. Podstawy prawne Programu

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. 2009, Nr 78 poz. 483 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz.821 ze zm.),
- Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz.218 ze zm.),
- Ustawa z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2019r. poz.2277 ze zm.),
- Ustawa z 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2019r. poz. 730),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 Nr 209 poz. 1245).

Zgodnie z zapisem w art. 6, ust. 2 pkt 1-4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz.218) oraz innych ustaw do zadań własnych gminy należy:

- opracowywanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,

- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

III. Cel główny i cele szczegółowe Programu

Celem głównym programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 w Gminie Czarniejewo jest zminimalizowanie prawdopodobieństwa wystąpienia aktów przemocy oraz poprawa bezpieczeństwa w rodzinie gdzie przemoc wystąpiła.

Cele szczegółowe	Zadania do realizacji
Koordinacja działań lokalnych podmiotów	1. Doskonalenie pracy Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. a) doskonalenie procedur pomocowych - realizacja procedury „Niebieska Karta” b) regularne interdyscyplinarne spotkania wszystkich członków ZI, przygotowanie harmonogramu spotkań cyklicznych, opracowanie zasad wzajemnego kontaktu poszczególnych członków ZI c) opracowane i stosowanie narzędzi pomocnych w identyfikacji rodzin ryzyka w ramach grup roboczych d) opracowanie i wdrożenie procedur monitoringu osób objętych pomocą w ramach Niebieskiej Karty e) prowadzenie ewidencji Niebieskich Kart, administrowanie danych zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych

	<p>f) prowadzenie prac biurowych związanych z działalnością ZI</p> <p>2.Rozbudowa sieci specjalistycznej pomocy dla ofiar przemocy oraz sprawców na terenie gminy Czerniejewo.</p> <p>a)Stworzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla Uzależnionych i ich Rodzin oraz Ofiar i Sprawców Przemocy, głównie wsparcie prawne i psychologiczne ofiar przemocy (dyżur prawnika, psychologa, terapeuty uzależnień)</p> <p>b)organizacja różnych form pracy z dziećmi i rodzicami doznającymi przemocy a także innymi grupami społecznymi doznającymi krzywdzenia: osobami starszymi, niepełnosprawnymi, chorymi przewlekłe itp. (grupy psychoedukacyjne, grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, warsztaty rodzinne, spotkania psychoedukacyjne, obozy socjoterapeutyczne itp.)</p> <p>c)w trudnych przypadkach tworzenie warunków do przekazywania ofiarom przemocy pomocy w formie: umieszczenia w placówkach interwencji kryzysowej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, domach pomocy społecznej itp.</p> <p>d)promowanie alternatywnych form opieki nad dzieckiem, osobami starszymi np. rodzicielstwo zastępcze, opieka nad osobami starszymi np. profesjonalne kursy opieki nad przewlekłe chorymi.</p>
<p>Systematyczne diagnozowanie i edukowanie środowiska lokalnego</p>	<p>1.Diagnoza ilościowa i jakościowa zjawiska przemocy w rodzinie</p> <p>2.Przygotowywanie materiałów o charakterze informacyjnym i promocyjnym (ulotki, plakaty, broszury)</p> <p>3.Promowanie właściwych sposobów rozwiązywania konfliktów, właściwych postaw wychowawczych, radzenia sobie z negatywnymi emocjami poprzez: m.in. udział w programach profilaktycznych, organizacji wydarzeń dla dzieci i rodziców.</p> <p>4.Współpraca z partnerami w docieraniu z informacją o ofercie dla ofiar i sprawców przemocy.</p>

	5.Współpraca z lokalnymi mediami, umieszczanie informacji na stronie internetowej gminy, na stronach internetowych poszczególnych placówek np. przedszkoli, szkół, w gablotach itp.
Systematyczna edukacja przedstawicieli lokalnych instytucji służb pomocowych	<p>1.Udział i organizacja specjalistycznych form doskonalenia wiedzy i umiejętności dla członków ZI oraz zainteresowanych przedstawicieli grup zawodowych działających na terenie Gminy Czarniejewo stykających się z problemem przemocy w rodzinie.</p> <p>2.Dzielenie się wiedzą i doświadczeniem tzw. wymiana dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania i niesienia pomocy ofiarom i sprawcom przemocy.</p> <p>3.Korzystanie w pracy Zespołu Interdyscyplinarnego z superwizji.</p> <p>4.Nawiązywanie współpracy z podmiotami działającymi na szczeblu powiatu, województwa, kraju w zakresie przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar.</p>

IV. Adresaci Programu

- ofiary przemocy w rodzinie (dzieci, małżonkowie, partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby niepełnosprawne)
- sprawcy przemocy
- przedstawiciele lokalnych służb i instytucji pomocowych pracujących z rodzinami (pomoc społeczna, policja, służba zdrowia, przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości (kuratorzy sądowi), przedstawiciele oświaty (przedszkola, szkoły, świetlice środowiskowe, biblioteka publiczna), przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych (stowarzyszenia, fundacje itp.) przedstawiciele władz zajmujący się problematyką społeczną)
- społeczność lokalna – mieszkańcy Miasta i Gminy Czarniejewo stykający się z problemem przemocy

V. Monitoring i ewaluacja

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację programu będzie Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerniejewie we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Monitoring umożliwi analizę w realizacji podejmowanych działań oraz pozwoli na ocenę skuteczności podejmowanych działań. Niniejsze informacje umożliwią szersze rozeznanie potrzeb jednocześnie wskazując kierunek na rozwijanie programów w przyszłości. Monitoring odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość jego realizatorów.

VI. Bibliografia

W przygotowaniu części teoretycznej Programu wykorzystano następujące publikacje:

- „Przemoc w życiu codziennym” pod red. B. Hołysta, Wyd. Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, Warszawa 1996.
- „Dziecko krzywdzone. Teoria. Badania. Praktyka” nr 2/2009 pod red. M. Sajkowskiej, Artykuł: „Jak budować lokalny system profilaktyki krzywdzenia małych dzieci,, autorstwa: A. Izdebskiej/K. Lewandowskiej
- „Dziecko krzywdzone. Teoria. Badania. Praktyka” nr 2/2007 pod red. Ł. Wojtasika, Artykuły: „Globalne standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem” autorstwa E. Jarosz oraz „Obowiązek zgłaszania przemocy wobec dziecka” autorstwa E. Naumann
- K. Stanek, Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy, Warszawa 2014
- W. Badura-Madej, A. Dobrzyńska-Mesterhazy „Przemoc w rodzinie. Interwencja kryzysowa i psychoterapia” Kraków 2000

Opracowała: Joanna Sujak -
przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego
w Gminie Czerniejewo